

TALOUSARVIOALOITE 633/2009 vp

Määrärahan osoittaminen happamien sulfaattimaiden kartoituksen ja ehkäisemisohjelman laatimiseen

Eduskunnalle

Jääkauden jälkeen Suomen nykyiset rannikkoalueet olivat meren peitossa, ja n. 8 000—4 000 vuotta sitten syntyi harvinaista, rikkipitoista sulfidisavea, joka maankohoamisen myötä on nousut merestä ja jota käytetään tänä päivänä pitkälti maataloustarkoituksiin. Kun Länsi-Suomen rannikolla esim. maatalousmaan kuivatuksen, ruoppausten ja rakennustöiden yhteydessä rikkipitoinen maa (musta savi) joutuu pohjavedenpinnan yläpuolelle, muodostuu maaperässä rikkihappoa, joka vuorostaan liuottaa metalleja. Maa muuttuu happamaksi sulfaattimaaksi (HS-maaksi) tai alunamaaksi. Happamuus ja metallit huuhtoutuvat sateiden yhteydessä vesistöihin aiheuttaen ajoittain laajoja vahinkoja, kuten kalojen massakuolemia. Suomessa on HS-maita arviolta 100 000—300 000 hehtaaria määritystavasta riippuen, lähinnä Turun ja Oulun välisellä alueella. Sisämaahan ne ulottuvat n. 80 m:n korkeudelle, esim. Seinäjoen seudulle. Euroopassa HS-maita on lähinnä Suomessa ja jonkin verran Ruotsissa.

HS-maista vesistöihin joutuvat happamat ja metallipitoiset vedet ovat Suomen suurimpia vesiensuojeluongelmia. Hyvin kuivan kesän sekä sateisen syksyn jälkeen 2006 happamilta sulfaattimailta tulleet metallit ja happamuus aiheuttivat laajoja kalakuolemia mm. Kyrönjoella, Luodon-Öjanjärvellä, Ähtävänjoella, Perhonjoella ja Siikajoella. Ongelmat ovat olleet tiedossa kauan, mutta talven 2006—2007 tapahtumien jälkeen ja EU:n vesipuitedirektiivin veloitteiden takia

ovat vaatimukset ja myös tahto ruveta toimenpiteisiin kasvaneet.

MMM:n asettaman ja "Happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen vähentämistä selvittelevän ohjausryhmän" raportti sekä Geologian tutkimuskeskuksen esiselvitys osoittavat selkeästi, että ennen kuin muihin toimenpiteisiin voidaan kunnolla ryhtyä, on ensiarvoisen tärkeää kartoittaa HS-maiden sijaintia, syvyyttä ja laatua. Turve- ja metsämaiden peittämä alue on myös kartoitettava. HS-maiden tarkempi yhtenäinen kartoitus on hyvin kiireellistä, jotta happamuuden ehkäisemisen ja torjunnan suunnittelu ja toteutus on mahdollisimman tehokasta. Ensin pitää kehittää kustannustehokas menetelmä laajojen alojen kartoittamiseksi ja kartoittaa ns. hotspot-alueet, jotka kiireisimmin vaativat erityistoimenpiteitä ja joissa arvioidaan riskejä sekä laaditaan suosituksia maankäyttöä ajatellen. Sen jälkeen kartoitetaan koko rannikkoalue ja kehitetään ehkäisy- ja torjuntamenetelmiä sekä maankäyttö- ja viljelymenetelmiä. Happamia sulfaattimaita on kartoitettu paikoitellen aikaisemmin, mutta näissä on kuitenkin käytetty vaihtelevia kartoitusmetodeja ja luokittelukriteereitä, jotka eivät päde kansainvälisellä tasolla.

Happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen torjunta edellyttää kartoituksen lisäksi pikaisesti valtakunnallista ohjelmaa, jossa maaperän happamuus ja sen aiheuttamat haitat nostetaan valtakunnalliseen tietoisuuteen ja haittojen ehkäisemisestä sekä minimoinnista aiheutuneet

kustannukset saatetaan tukijärjestelmien piiriin. Menetelmiä tulee testata käytännön kohteissa yhteistyössä maanomistajien, maa- ja metsätalousviranomaisten, ympäristöviranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa. Erinomaisia pilottikohteita löytyy mm. Luodon-Öjanjärven, Kyrönjoen ja Siikajoen ympäristöstä.

Ympäristöviranomaisten laatimissa vesien hoitosuunnitelmissa todetaan, että EU:n vesipuidirektiivin edellyttämää pintavesien hyvää tilaa vuoteen 2015 mennessä ei pystytä HS-maiden vaikutusten takia Länsi-Suomessa saavuttamaan tämän päivän toimenpiteillä. Tämän pitkäjänteisen työn onnistuminen vaatii monivuotisen perusrahoituksen. HS-maiden aiheuttamien riskien vähentäminen edellyttää tukijärjestelmien kehittämistä. Haittojen ehkäisemisessä ja torjunnassa tarvitaan informaatio-ohjausta, taloudellis-

ta ohjausta sekä kehitys- ja tutkimustoimintaa, joka tuottaa toteuttamiskelpoisia ja kustannustehokkaita haittojen vähentämismenetelmiä. Myös käytössä olevien haittojen vähentämismenetelmien, kuten kuivatusolojen säädön, säätösalaajituksen ja kalkkisuodinoituksen, tehokkuudesta ja tehostamismahdollisuuksista tarvitaan tutkimustietoa sekä rahoitusta toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2010 talousarvioon momentille 30.50.20 lisäyksenä 500 000 euroa happamien sulfaattimaiden kartoitukseen, ehkäisy- ja torjuntamenetelmien kehittämiseen sekä ympäristöhaittojen ehkäisemisohjelman laatimiseen.

Helsingissä 25 päivänä syyskuuta 2009

Mats Nylund /r
Anna-Maja Henriksson /r